

ԾԽԱԽՈՏԻ

ՄՇԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱԳՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

633

Ծ-60

ԳՅՈՒՂՇՐԱՏ

1937

ՑԵՐԵԿԱՆ

633

Ծ-60

Ծ Խ Ա Խ Ո Տ Ի

ՄՇԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱԳՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

Ց Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

1058
38

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱԳՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

17-րդ կուսհամագումարի վորոշումը բերքի բարձրացման մասին, վորտեղ գրված է «յերկրորդ հնգամյակի կենտրոնական խնդիրը պետք է լինի խորհրտնտեսությունների և կոլտնտեսությունների բերքատվության վճռական բարձրացումը, այժմ առավել ևս մեր յերկրի գյուղատնտեսության զարգացման, մասնավորապես ծխախոտագործության ասպարիզում, աշխատանքների կարևորագույն ուղեցույցը պետք է լինի»:

Կոլտնտեսությունների կազմակերպչական և տնտեսական ել ավելի ամրապնդման համար կիրառվող ձեռնարկումների շարքում խոշոր նշանակություն ունի ծխախոտագործության ագրոտեխնիկայի ճիշտ կիրառումը:

Առատ և բարձրորակ բերք ստանալու համար անհրաժեշտ է կիրառել մի շարք պայմաններ և, յեթե զրանցից մեկն ու մեկը չի կիրառվում, այն ժամանակ մնացած պայմանների ազդեցությունը նսեմանում է, կամ բոլորովին արդյունք չի տալիս:

Այդ պայմանները համառոտ կերպով հետևյալն են.

1. ՀՈՂԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յեթե ընդհանուր կլիմայական պայմանները նպաստավոր են ծխախոտի աճման համար, ապա ծխախոտը հնարավոր է մշակել բոլոր տեսակի հողերում, սակայն

արդյունաբերության համար պիտանի և յավորակ ծխախոտ ստանալու նպատակով անհրաժեշտ և կատարել հողի ընտրություն:

Վորակավոր ծխախոտ ստանալու համար ամենահարմար հողերն են.

ա) թեթև և միջակ կավավազային հողերը՝ մանր բարերի և վորոշ չափի բուսահողի (հումուսի) խառնուրդով: Այս հողերը տաք են լինում, ծխախոտն աճում և համաչափ, նորմալ, բարակ ջղերով և ունենում և լավ վորակ:

բ) թեթև ավազային և ավազակավային հողերը՝ առանց խոշոր քարերի, բայց զգալի չափով բուսահողով: Այս հողերը հարմար են մշակելու, անկելու և քաղհանի աշխատանքների նկատմամբ. ստացվում և միջակ և բավականին լավորակ բերք:

գ) անտառային և սևահողակրային հողեր.

դ) հողամասերի թեքությունը պետք է լինի հարավային, հարավարևելյան ուղղությամբ: Այսպիսի թեքություն ունեցող հողերը լավ են տաքանում արևից, ծխախոտը լավ և հասունանում:

Հյուսիսային թեքություն ունեցող հողամասերում ծխախոտի աճումը թույլ և բնթանում և աշնան սառնամանիքներից այն կարող և վնասվել:

ե) հողամասերը պետք է զերծ լինեն հյուսիսային և հյուսիսարևելյան քամիներից, ինչպես նաև հեղեղներից:

զ) ծխախոտի հարմար հողեր են համարվում նաև՝ խամ հողերը, խալանները, խոտհորքները, խոտաբույսերից և հացահատիկներից հետո ազատված հողերը:

Ծխախոտի մշակման համար չպետք է հատկացնել չափազանց խոնավ, աղային, ավազային, փոշիացած և ճրագախոտով վարակված հողամասեր:

Հողամասերի ընտրությունն ու հատկացումը պետք է կատարվի աշնանը:

Աշնան հերկը պետք է կատարել 18—20 սմ խորությամբ և այդ աշխատանքները պետք է ավարտել մինչև նոյեմբերի 10-ը: Հողի փխրությունն ու խոնավությունը պահպանելու համար, ինչպես նաև դաշտը մուխոտներից զերծ պահելու նպատակով, անհրաժեշտ և աշնան հերկը վաղ դարձանը փոցխել: Փոցխել այն ժամանակ, լերը հողամասի վերնաշերտն այնքան և չորացել, վոր փոցխն աշխատելիս հողը փչրվում և, ցելս չի դառնում և չի կըսչում փոցխի ատամներին: Այդ աշխատանքը չպետք է ուշացնել, վորովհետև չորացած հողը բավականաչափ կորցնում և իր մեջ կուտակված պահեստի ջուրը և, բացի այդ, մշակման աշխատանքները դժվարանում են:

Շատ թեքություն ունեցող հողամասի հերկը պետք է կատարել հորիզոնական ուղղությամբ (լայնքից):

Այդ հողամասերում ցանվող ծխախոտը հեղեղի վտանգից ապահովելու նպատակով, մեկը մյուսից 7—9 մետր հեռավորության վրա առվակներ պետք է բանալ:

Աշնան և վոշ դարձան հերկած հողամասերում, սածիլելուց 10—15 ուր առաջ, կրկնավար պետք է կատարել և ապա փոցխել:

Կրկնավարի խորությունը պետք է լինի վոշ պակաս քան 10—12 սմ. կրկնավարը կարելի և կատարել բազմախափ գութանով:

Հացահատիկների տակ լեղած հողամասերը, լեթե հաջորդ տարին հատկացվելու լեն ծխախոտին, հացահատիկների բերքահավաքից հետո անմիջապես 8—10 սմ խորությամբ վարել և ուշ աշնանը ցրտահերկ կատարել:

Յեթե աշնան և գարնան հերկած հողամասերում մինչև նախասածիլի հերկ կատարելը մոլախոտեր են դարգանում, պետք է վոչնչացնել ափսեյովոր փոցխերով կամ բազմախոփ գութանի հերկով:

Աշնան և գարնան հերկն անպայման գութանով պետք է կատարել: Գարնան վարի աշխատանքը պետք է ավարտել մինչև մայիսի 1-ը:

III. ՅԱՆՔԱՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԾԽԱԽՈՏԻ ՆԱԽՈՐԴՆԵՐԸ

Ծխախոտագործական կոլտնտեսություններում պետք է անցկացնել ցանքաշրջանառություն և ծխախոտի համար հիմնականում ոգտագործել մեկ մասսիվի հողակտարներ, վորոնք ծխախոտի համար նպատակահարմար նախորդներ են հանդիսանում (աշնան ցորեն, խոտաբույսեր, լեզիպտացորեն, ընդեղեններ):

Ցանքաշրջանառությունն անց է կացվում համաձայն հողբաժնի ծրագրի, գյուղատնտեսի և հողաշինարարի անմիջական ցուցումներով:

IV. ՊԱՐԱՐՏԱՑՈՒՄ

Ծխախոտի ուժասպառ հողամասերը պետք է պարարտացնել հանքային կամ որգանական պարարտանյութերով:

Հանքային պարարտանյութերը պետք է շաղ տալ հատուկ շարքացանով, քամի չեղած օրերին, կամ, հակառակ դեպքում, ձեռքով՝ հավասար չափով, դաշտը շիթիկելուց 10—14 օր առաջ, վորից հետո անմիջապես փոցխել:

Նախքան պարարտանյութեր գործադրելն անհրաժեշտ

է նրանցից խառնուրդ պատրաստել: Սուլֆատ-ամոնիումն ու սուպերֆոսֆատն իրար կարելի չէ խառնել դաշտ փոխադրելուց մի քանի օր առաջ:

Պառնուրդ պատրաստելիս անհրաժեշտ է ազոտային և ֆոսֆորային պարարտանյութերը քաշով ու խնամքով խառնել իրար՝ նախորդ մանրացնելով մեջը լեղած կոշտերն ու դարձնելով փոշենման մասսա:

Մեկ հեկտարին պետք է գործադրել սուլֆատ-ամոնիում (20 տոկոսյա) 140—160 կգ, սուպերֆոսֆատ (14 տոկոսյա)՝ 300—320 կգ և կալիում-ոկիա. (40 տոկոսյա)՝ 150 կիլոգրամ:

Հողին միայն սուպերֆոսֆատ տալու դեպքում մեկ հեկտարին պետք է տալ 300—350 կգ, իսկ միայն սուլֆատ ամոնիում տալու դեպքում՝ 150—200 կիլոգրամ:

Հանքային պարարտանյութերը ձեռքով շաղ տալու դեպքում դաշտը գութանով կամ արորով պետք է բաժանել հավասարաչափ մասերի և հիմք ընդունելով պարարտանյութերի վերոհիշյալ չափը մեկ հեկտարի համար՝ վորոշել յուրաքանչյուր մասին տրվելիք պարարտանյութերի չափը և այնուհետև յուրաքանչյուր հողամասում հավասարապես շաղ տալ համապատասխան չափով պարարտանյութեր:

Որգանական նյութերով (զոմաղբով) պարարտացնելու դեպքում մեկ հեկտարին գործադրել 18—24 տոնն, նախած հողի բերրիություն:

Գոմաղբը հողին պետք է տալ քայքայված վիճակում՝ աշնանը կամ վաղ գարնանը, վոչ ուշ քան ծխախոտը տնկելուց մեկ—մեկ ու կես ամիս առաջ:

Պարարտանյութերն առաջին հերթին պետք է տալ

այն հողամասերին, վորոնք ծխախոտի միջակից ցածր բերք են տալիս, իսկ հետո՝ միջակ բերք տվող հողամասերին:

Հանքային պարարտանյութերը մինչև գործադրելն անպայման պետք է պահել ծածկած շենքերում կամ ծածկոցների տակ:

V. ՍԱԾԻԼԱՆՈՑՆԵՐ

1. ՀՈՂԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Սածիլանոցի համար հողամասի ընտրությունը պետք է կատարել աշնանը, մինչև նոյեմբերի 10-ը:

Սածիլի համար հատկացված հողամասը պաշտպանված պետք է լինի հեղեղներից ու քամիներից և լիովին արևոտ լինի:

Հողամասը պետք է լինի փերուն և ջրաթափանցիկ, ստորերկրյա ջուրը հողի վերնաշերտի մակերվույթից բաժականին խոր լինի:

Այդ հողամասը պետք է լինի հարթավայրում, կամ, հակառակ դեպքում, ունենա քիչ թեքություն դեպի հարավ կամ հարավ-արևմուտք և լրիվ չափով ապահովված լինի փոռոգելու ջրով:

Սածիլանոցի համար չպետք է հատկացնել ծխախոտի չորանոցին մոտիկ գտնվող հողամասեր, ինչպես նաև այն հողամասերը, վորտեղ նախորդ տարին ծխախոտ կամ բանջարեղեն է մշակվել:

Սառը և կիսատաք մարզերի համար հատկացրած հողամասերն առաջին անգամ պետք է փորել աշնանը, իսկ ծալրահեղ դեպքում՝ վաղ գարնանը:

Վորպես ընդհանուր կանոն, հին սածիլանոցները, վո-

րոնք թողնվում են հաջորդ տարվա համար, մուխոտներից մաքուր պետք է պահվեն: Աշնանը ջերմոցների փոսերը պետք է մաքրվեն, ըստ փորում ջերմոցի սննդատու շերտն առանձնացվում է ու բովվում՝ հետագայում իբրև պարարտանյութ սածիլանոցներում ոգտագործելու համար, իսկ մնացած մասը տեղափոխվում է գաշտ՝ պարարտացնելու համար:

2. ՍԱԾԻԼԱՆՈՑԻ ՏԻՊՆ ՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Ամեն մի հեկտար տարածություն սածիլելու համար պետք է ունենալ 70 ֆմ տարածություն զուտ սածիլանոց՝ բաց մարզերով (չհաշված մարզերի միջին տարածությունը), կամ 40 ֆմ շրջանակավոր ջերմոցներում:

Սառը մարզերի սածիլանոցի հողամասի 2-րդ փորելը պետք է ավարտվի մինչև մարտի 5-ը, իսկ մարզեր պատաստելն ու պարարտացնելը՝ ցանքից 5 օր առաջ:

Շրջանակավոր ջերմոցների համար շրջանակներ պատաստելը, փոսեր փորելն ու թարմ աղբ լցնելը պետք է կատարվի մինչև փետրվարի 20-ը:

Սածիլանոցում անհրաժեշտ է անպայման կատարել հողի և գոմաղբի ախտահանում: Այդ աշխատանքները շրջանակավոր ջերմոցներում պետք է ավարտել մինչև մարտի 1-ը, իսկ սառը մարզերում՝ մինչև մարտի 10-ը:

Սառը մարզերի լայնությունը պիտի լինի 1 մետրից փոչ ափելի, իսկ յերկարությունը 8—14 մետր: Ջերմոցների լայնությունը պետք է լինի 2 մետրից փոչ ափել, իսկ յերկարությունը՝ 8—10 մետր:

Ջերմոցների հյուսիսային պատի բարձրությունը պետք

և լինի հողի բարձրությունից 30—35 սմ, իսկ հարավային պատին՝ 15—20 սմ:

Մարզերի և ջերմոցների ուղղությունը պետք է լինի արևելքից — արևմուտք, իսկ թեքությունը՝ զեպի հարավ:

Մածիլներն անեցնելու համար սննդատու շերտը պետք է բաղկացած լինի այն հին, փտած գոմաղբից, վորը չի կորցրել իր սննդարար հատկությունը, անտառային հողի (կամ բերրի հողի) և ավազի խառնուրդներից, հետևյալ հաշվարկությամբ — գոմաղբ՝ 50⁰/₀, անտառի հող (կամ բերրի հող)՝ 25⁰/₀ և ավազ՝ 25⁰/₀:

Սննդարար նյութերի խառնուրդ կազմելիս խառնվելիք նյութերը նախորոք առանձին-առանձին պետք է մաշել:

Սննդարար նյութերի խառնուրդից մարզերի մեջ պետք է ամել 4—6 սմ հաստությամբ:

Մածիլանոցների նախացանքային ու ցանքային շերտերը նախքան ոգտագործելն անհրաժեշտ է ստերիլիզացիայի լենթարկել (բովել) տապալարաններում, վորով վաշնչացվում են վարակիչ հիվանդությունների սնկերը, բակտերիաներն ու մոլոխոտների սերմերի մեծ մասը:

Տապալարանները պետք է պատրաստվեն հաստ յերկաթաթիթեղից. յուրաքանչյուր տապալարան պետք է ունենա 120 սմ յերկարություն, 70 սմ լայնություն և 15 սմ բարձրություն:

Վառարանը, վորի վրա պետք է դրվեն տապալարանները, յերկար առվի պես է՝ 49 սմ յորուկությամբ (հաշված տապալարանի հատակից մինչև առվի հատակը) վեբին պոռնգները պատած են լինում աղյուսով կամ քարով, վորպեսզի աշխատանքի ժամանակ հողը ցած չթափվի:

Առվի յերկարությունը կախված է վրան դրվելիք տապալարանների քանակից: Առվի նպատակահարմար և յուրաքանչյուր վառարանը պատրաստել չորս տապալարանի համար:

Այդ զեպում վառարանի յերկարությունը կլինի 2,8 մետր, իսկ լայնությունը՝ 1,1 մետր:

Տապալարանները դրվում են առվի վրա, ըստ նրանց յերկարություն:

Մածիլանոցային խառնուրդը (հողի և գոմաղբի խառնուրդ կամ միայն գոմաղբ) լցնում են տապալարանների մեջ և ջրով մի քիչ խոնավացնում, յեթե լնքը բավականաչափ խոնավ չէ:

Չի թույլատրվում չոր խառնուրդը բովել, վորովհետև դրանից այնպիսի վնասակար նյութեր կառաջանան, վորոնք վատ են ազդում սերմերի ծյունակություն վրա:

Բովելու ժամանակ յեթե խառնուրդը չորանում է, նորից պետք է խոնավացնել:

Բովելու ժամանակ տապալարանները պետք է ծածկել փայտե յուլիերով, 3—6 բուլեն մեկ անգամ խառնուրդը թիակներով լավ խառնել, մանավանդ խնամքով պետք է խառնել պատերի կողքերը, վորպեսզի խառնուրդը հավասարաչափ տարանա:

Ջերմաստիճանը Յելսուսի ջերմաչափով պետք է հասցնել 100-ի: Հենց վոր խառնուրդի ջերմաստիճանը հասնի այդ չափին, մի անգամ ել լավ պետք է խառնել և կրակի վրա թողնել ևս 20—30 բուլե, վորից հետո խառնուրդը պետք է թափել և նորը բովել: խառնուրդը պետք է բովել ամենաուշը ցանքից 6—8 որ առաջ, վորպեսզի հանգստանա, վորորհետև նոր բոված խառնուրդի

մեջ սածիլների աճումը դանդաղ է ընթանում, իսկ շատ շուտ բույսերը ել խառնուրդը նորից կարող է վարակվել հիվանդությունների վարակիչներին:

Սածիլանոցի հողամասը պետք է պարարտացնել նաև հանքային աղերով. մեկ ֆմ տարածության համար պետք է ծախսել ծծմբաթթվի ամոնիում ($20\frac{0}{0}$ -յա), չոր վիճակում 10 գրամ և սուպերֆոսփատ ($14\frac{0}{0}$ -յա)՝ 7 գրամ:

Հետազայում հանքային պարարտանյութը պետք է տալ ջրախառն վիճակում՝ ջրելու միջոցով (սածիլի աճման ընթացքում, վոչ պակաս 2 անգամից), տալով յուրաքանչյուր անգամ մեկ ֆմ տարածության համար 5 գրամ ծծմբաթթվի ամոնիում և 7 գրամ սուպերֆոսփատ:

3. ՍԵՐՄԻ ՑԱՆՔԸ, ՍԱԾԻԼԻ ԱՃՆՑՈՒՄՆ ՈՒ ԽՆԱՄՔԸ

Ջերմոցներում կամ մարզերում պետք է ցանել բացառապես տեսակավոր սերմեր, վորոնք ստացվում են Համամիութենական ծխախոտագործական, Ինստիտուտից:

Ջերմոցներում մեկ ք. մետր տարածության վրա պետք է ցանել 0,8 գրամ, իսկ բաց մարզերում՝ մեկ գրամ ախտահանված սերմ:

Խիտ ցանելու դեպքում սածիլները մեծ չափով վարակվում են զանազան հիվանդություններից, և ստացվում են թույլ ու ձգված սածիլներ, վորոնք պիտանի չեն զաչտում տնկելու:

Սերմերի ախտահանումը կատարվում է ծխախոտը չեչոտություն (բակտերիալ բծավորություն) հիվանդություններից զերծ պահելու նպատակով:

Ախտահանումը կատարել սերմերը ցանելուց կամ ծլեցնելուց առաջ՝ թարմ պատրաստված լուծույթում:

Ախտահանումը կատարվում է հետևյալ կերպ. կալե կամ վայտե ամանում մեկ լիտր ջրի մեջ մեկ գրամ ադոտաթթվական արծաթ (լյապիս) են լուծում:

Լուծույթը վոչ մի դեպքում չի կարելի պատրաստել մետաղե ամանում:

Լուծույթ պատրաստելու համար վերցնել անձրևի ջուր, հակառակ դեպքում՝ մաքուր ջուր:

Ախտահանվող սերմերը լցնում են վորևե կտորից կարված տոպրակի մեջ այն հաշվով, վոր սերմերը տոպրակի կես մասը բռնեն, վորից հետո տոպրակը սերմերով 10—15 րոպե պցում են լուծույթի մեջ:

Այդ ժամանակամիջոցում տոպրակը մերթնդմերթ թափ է սրվում, վոր սերմերը հավասարաչափ թրջվեն:

Այս ձևով սերմերը լուծույթում թրջելուց հետո տոպրակը հանում են ու սերմերը մոտավորապես 10—15 րոպե լվանում հոսող մաքուր ջրով: Հոսող ջուր չլինելու դեպքում սերմերը լվացվում են վորևե ամանի մեջ (վոչ մետաղե), վորի ժամանակ 2—3 րոպեն մեկ անգամ (10—15 րոպե ժամանակամիջոցում) ջուրը պետք է փոխել:

Սերմերը լվանալուց հետո յեթե անմիջապես չեն ցանվում կամ ծլեցվում, ստվերոտ տեղում պետք է փոխել վորևե կտորի վրա և չորացնել:

Միևնույն լուծույթում կարելի չէ սերմերն ախտահանել յերեք անգամից վոչ ավելի:

Մի լիտր ջրի մեջ լուծված մեկ գրամ լյապիսը կարող է ախտահանել մեկ կիլոգրամ ծխախոտի սերմ:

Սածիլը չեչոտությամբ վարակվում է վոչ միայն սերմերի միջոցով, այլև սածիլանոցների ջրջանակների, ծածկոցների ու ջերմոցային մյուս գույքի, ինչպես և վարակված հին ծխախոտի մնացորդների միջոցով:

Ախտահանված սերմերից առողջ սածիլ ստանալու համար անհրաժեշտ է ախտահանել նաև ջերմոցի ամբողջ գույքը (շրջանակները, ծածկոցները և այլն)։

Գույքն ախտահանելու համար, մեկ մաս ֆորմալինից և 25 մաս ջրից լուծույթ են պատրաստում, այդ լուծույթով ջերմոցի գույքը թրջում և մեկ օր պահում են բրնձեղենի կամ այլ ծածկոցի տակ։

Ծխախոտի սերմերի ցանքը կատարել հետևյալ ժամկետներին.

Ջերմոցներում՝ մարտի 1-ից մինչև 20-ը։

Բաց կիսատաք մարզերում՝ մարտի 10-ից մինչև ապրիլի 10-ը։

Սառը մարզերում վաղ ցանքը պետք է կատարել մինչև մարտի 15-ը չձկեցրած սերմերով, իսկ հետագայում ցանել ձկեցրած սերմեր։

Հավասար ցանք ստանալու համար ձկեցրած կամ չձկեցրած սերմերը ցանելուց առաջ անհրաժեշտ է խառնել մաղած գոմաղբի կամ հողի հետ։

Մեկ մաս սերմին խառնել 10--12 մաս գոմաղբ, հող կամ մոխիր։

Ցանքը պետք հանձնարարել հմուտ մարդկանց։ Ցանքից առաջ և ցանելուց հետո անհրաժեշտ է մարզերը նստեցնել (տրամբով կայի յենթարկել)։ Ցանքից հետո սերմերը ծածկելու նպատակով պետք է շաղ տալ մանրախառնուրդ։

Սերմերը ծածկող մանրախառնուրդի շերտի հաստությունը պետք է լինի կեսից մինչև մեկ սմ (մեկ մատի-տի հաստությամբ)։

Ցանքը չպետք է կատարել քամի յեղանակներին։

Սածիլանոցի հողը սածիլի աճեցողության ամբողջ շրջանում պետք է պարունակի նորմալ խոնավություն, վորպեսզի սածիլը կանոնավոր կերպով աճի։

Սածիլանոցը պետք է ջրել ըստ պահանջի, որական մեկ յերկու անգամ՝ առավոտյան և յերեկոյան, մանրածախսի ցնցուղներով։

Վաղ գարնանը, յերբ ողը սառն է, սածիլանոցը պետք է ջրել ցերեկը։

Յրտից, անձրևներից, կարկտից, ձյունից, և առհասարակ վատ յեղանակներից պաշտպանելու համար ամբողջ սածիլանոցը պետք է ծածկոցներով ծածկել։

Տաք օրերին ջերմոցների շրջանակները պետք է պահել բարձրացված կամ բոլորովին վերցնել, իսկ տաք գիշերները նույնպես բաց պահել։

Սածիլի կանոնավոր աճեցման համար անհրաժեշտ է սածիլանոցը 2—3 անգամ զգուշությամբ քաղհանել։ Քաղհանելուց առաջ սածիլանոցն անպայման պետք է ջրել։ Քաղհանը կատարել օրվա վոչ շոգ ժամերին։

Քաղհանը պետք է կատարել գլխավորապես յերեկոյան, իսկ ամպամած յեղանակներին՝ ամբողջ օրը։

4. ՍԱԾԻԼ ՀԱՆՆԵԼԸ

Սածիլը հանելուց առաջ սածիլանոցի մարզերը պետք է ջրել։ Տաք և կիսատաք ջերմոցների շրջանակները նախքան սածիլ հանելը 3—5 օր առաջ պետք է բաց անել, վոր ուսմունքն ընտելանան ցրտին և արևի շոգին։

Բացի դրանից, սածիլ հանելուց 2—3 օր առաջ պետք է դադարեցնել ջերմոցներ ջրելը։

Սածիլները մեկ-մեկ պետք է հանել։

Սածիլ հանելու համար ժամանակը վաղ առավոտն է և յերեկոյան, որվա մնացած ժամանակը սածիլ հանել կարելի չէ, յեթե ուրը ամպամած է:

Սածիլները դաշտ պետք է փոխադրել կամ կթոցների, կամ արկղների մեջ՝ արմատները դեպի ներս դարձած:

Սածիլելու համար պետք է ընտրել պիտանի և առողջ սածիլ, վորը պետք է ունենա վոչ պակաս քան 4—5 տերև, չհաշված առաջին յերկու սերմնատերևները:

VI. ԴԱՇՏԵՐ ՍԱԾԻԼԵԼԸ

1. ՍԱԾԻԼԵԼՈՒ ՏԵՆՆԻԿԱՆ

Դաշտ սածիլելը պետք է կատարել վաղ առավոտից՝ մինչև ժամի 10—11-ը և յերեկոյան ժամի 5-ից, իսկ ամպորերին՝ ամբողջ ուրը: Որվա շոգ ժամերին դաշտը չպետք է սածիլել:

Նախքան սածիլելը մարդերը պետք է ջրել և ապա սածիլել:

Սածիլը կատարել կեռ փայտի, ցցի միջոցով, վորը բարձրացնում է թե աշխատանքի արատդրողականությունը և թե վորակը:

2. ՍԱԾԻԼԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Դաշտ սածիլելը պետք է սկսել տաք և կիսատաք ջերմոցներից, մայիսի 1-ից սկսած: Բաց (սառը) մարզերից՝ մայիսի 10-ից մինչև հունիսի 10-ը:

Ծանոթություն. — Դարձան բարենպաստ յեղանակներին հարթավայր գյուղերում սածիլումը կարելի չէ սկսել ապրիլի վերջերից: Իսկ Բասարդեշարի շրջանում՝ մայիսի 20-ից վոչ շուտ:

3. ՍԱԾԻԼԵԼՈՒ ԽՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դաշտերը պետք է սածիլել շաք-շաք: Խտությունը պետք է լինի. «Մամոն» և «Թիկ-կուլաղ» տեսակները համար՝ 60 սմ, իսկ «Տրապիզոն» տեսակի համար՝ 70 սմ:

Բույսը բույսից պետք է լինի. «Մամոնի» և «Թիկ-կուլաղի» համար՝ 18 սմ, իսկ «Տրապիզոն»-ի համար՝ 20—25 սմ:

Դաշտը սածիլելուց հետո 5—6 որվա ընթացքում վերանորոգում պետք է կատարել (չորացած սածիլներին տեղը նոր սածիլներ տնկել): Առաջին վերանորոգումից հետո, ըստ կարիքի, կատարել նաև 2-րդ վերանորոգումը: Վերանորոգման համար պետք է վերցնել փարթամ սածիլներ:

ԾԻԱԽՈՏԻ ԽՆԱՄՔՆ ՈՒ ՄՇԱԿՈՒՄԸ ԴԱՇՏՈՒՄ

1. ՄԻՋՇԱՐՔԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՄՆ ՈՒ ՔԱՂՀԱՆԸ

Դաշտը սածիլելուց հետո 1—3 որվա ընթացքում պետք է տալ 1-ին ջուրը: Պետք է ջրել յերեկոյան ժամերին, հակառակ դեպքում՝ վաղ առավոտյան, լուսնյակ դիշերներին՝ նաև գիշերները:

Մինչև ծխախոտի հասունացումը դաշտերը պետք է ջրել ըստ կարիքի, յեխելով տեղական պայմաններից: Դաշտը պետք է ջրել այն ժամանակ, յերբ հողը բավական չորացել է, և յերբ ծխախոտի տերևները քիչ թառամած են լինում վոչ միայն ցերեկը այլև առավոտները:

1-ին քաղհանը, հողի փխրեցումը կատարել դաշտը

առձիւելուց վոչ ուշ քան 8—10 որ հետո: 2-րդ քաղհանը, հողի փխրեցումը և բուկ տալը կատարել վոչ ուշ քան առաջին քաղհանից 10—12 որ հետո:

Յերրորդ քաղհանը և հողի փխրեցումը կատարել 2-րդ քաղհանից 12 որ հետո, իսկ 4-րդ քաղհանը՝ ըստ պահանջի:

2. ԲՋԱՏՈՒՄ ՅԵՎ ԾԱՂԿԱՏՈՒՄ

Տերևների լավ զարգացմանն ու հասունացմանը նըպաստելու նպատակով 2 անգամ զգուշությամբ ծաղկատում և բջատում պետք է կատարել:

Բջատում պետք է կատարել ըստ բջերի զարգացման և 2 անգամից վոչ պակաս, թույլ չտալով, վոր բջերը 10 սմ-ից ավելի յերկար են: Թույլ հողերում բջատումը և ծաղկատումը կատարել ավելի վաղ, քան ուժեղ հողերում: Ուժեղագու հողերում, վորտեղ բույսերը թույլ են զարգանում, պետք է կատարել վաղ և ավելի խոր՝ մինչև 2—3 տերև:

Հարուստ և ուժեղ հողերում ծաղկատումը պետք է կատարել ուշ և վոչ խոր, առանց ծայրի տերևները կրտրելու:

Ծանոթութիւն.— Խոնավության պակասության դեպքում ծաղկատումը կատարել ավելի շուտ և խոր:

Առաջին ծաղկատումը կատարել այն ժամանակ, յերբ ծաղկել է ծխախոտի դաշտի մոտ կես մասը, իսկ 2-րդը պետք է կատարել այն ժամանակ, յերբ արդեն ծաղկել են միացածները:

2-րդ ծաղկատման հետ միասին կատարել առաջին բջատումը:

VII. ԲԵՐԻՔԱՀԱՎԱՔԸ

1. ԲԵՐԻՔԱՀԱՎԱՔԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Առաջին քաղն առհասարակ սկսվում է դաշտը սաժիլելուց 50—55 որից հետո: 2-րդ քաղն սկսվում է առաջին քաղն ավարտելուց 5—7 որ հետո:

3-րդ քաղը կատարվում է 2-րդ քաղից 7—8 որ հետո, 4-րդը՝ 3-րդից 8—10 որ հետո, 5-րդը՝ 4-րդից 10 որ հետո և 6-րդը՝ 8 որ հետո:

Յուրաքանչյուր քաղ պետք է ավարտել մեկ-յերկու որվա ընթացքում:

Բերքահավաքի աշխատանքները պետք է ավարտել մինչև սեպտեմբերի 15-ը:

2. ԲԵՐԻՔԱՀԱՎԱՔԻ ԱԳՐՈՏԵՆՆԻԿԱՆ

Ծխախոտի բերքը ժամանակին հավաքելու և հումքի վորակը բարձրացնելու նպատակով՝ գործադրվող հինգ քաղի փոխարեն, բոլոր շրջանների և բոտանիկական տեսակների համար պետք է սահմանել 6 քաղ:

ԲԱՂԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Սամոն	Տրապիզոն	Թիկ-կուլաղ
	Տերևների քանակը	Տերևների քանակը	Տերևների քանակը
1-ին Բաղ-Դիպար	3—4	2—3	4—5
2-րդ » Ուշլամա	5—6	3—5	6—7
3-րդ » Յերանալ	5—6	3—4	6—7
4-րդ » Անաջ	8—9	6—8	8—9
5-րդ » Յենթատորուկ	5—6	4—5	6—7
6-րդ » Տորուկ	4—5	3—4	4—5
	34—40	21—28	30—36

Այս աղյուսակը արվում է որիննաիր. նալած դաշտի դրության, տեղերում տերէնների քանակն ըստ քաղերի կարող է լինել ավելի կամ պակաս:

Բերքահավաքի սկզբին կոլանտեսության բրիգադիրները պարբերաբար ստուգում են ծխախոտի հողամասերը, վտրի ժամանակ վորոշում են.

ա) ծխախոտի հասունացման աստիճանը և հասունացած ու քաղվելու տերէնների քանակը.

բ) քաղելու բնույթը՝ համատարած կամ ընտրական: Ամեն մի քաղը թելի վրա յե շարվում առանձին-առանձին, իսկ չորացնելուց հետո հավանգի յե վերածվում ու կախվում նույնպես առանձին-առանձին: Ծխախոտի բերքը պետք է հավաքել նրա տեխնիկական հասունացման շրջանում:

Կտրականապես արգելվում է հավաքել հասունացած տերէնները և վոշ մի դեպքում թույլ չպետք է տալ, վոր տերէնները գերհասունանան: Տերէի տեխնիկական հասունությունը վորոշվում է հետեւյալ արտաքին նշաններով.

ա) տերէի մուգ-կանաչ գույնը փոխվում է բաց-կանաչ գույնի և ծածկվում է կպչուն նյութով.

բ) տերէի միջին գլխավոր ջիղն ավելի բաց գույն է ստանում ու տերէը հեշտությամբ պոկվում է ցողունից.

գ) տերէի յեզրերն ու ծայրն սկսում են դեղնել և փոքր ինչ թեքվում են դեպի ցած.

դ) տերէը դառնում է ավելի լիքն ու թանձր:

Տերէների բավականաչափ դեղնանալը, գերհասունացման նշանն է: Բերքահավաքի ընթացքում վոշ մի դեպքում չի թույլատրվում տերէնների տարբեր քաղերն իրար խառնել:

Ծխախոտի բոլոր հիվանդոտ և մեխանիկական վնասվածքներ ունեցող տերէնները պետք է հավաքել առանձին:

Անձրեվից անմիջապես հետո կամ դաշտերը ջրելուց հետո և առհասարակ թաց տերէնները չպետք է հավաքել (քաղել):

Բերքահավաքը չպետք է կատարել նաև որվա տաք ժամերին:

Տերէնները պետք է քաղել առավոտյան ժամերին, ցողն անցնելուց հետո և յերեկոյան: Ամբողջ օրը կարելի յե բերքը հավաքել միայն ամպ օրերը:

Հաշվի առնելով առաջավոր կոլխոզների փորձը՝ հանձնարարվում է ծխախոտի քաղը կատարել նաև գիշերները՝ մինչև առավոտյան ցողի յերեկավր:

Բերքահավաքի քաղերը կատարել շարքերում միա-ժամանակ յերկու կողմերից, այն է՝ աջ և ձախ շարքերից:

Հավաքած տերէնների կոթերը պետք է դասավորել մեկը մյուսի վրա 15—20 տերէ հաստությամբ, վորից հետո դասավորել մարգերում՝ բույսերի ստվերի տակ:

Հավաքած տերէնները վոշ մի դեպքում չպետք է թողնել դաշտում արևի տակ, այլ պետք է փոխադրել չորանոց: Բերքը դաշտից չորանոց փոխադրելիս պետք է խնամքով վերաբերվել, վոր տերէնները չփչանան: Կթոցների կամ ապլի մեջ, նախքան տերէնները դարսելը, պետք է փսել վորեն այլ բույսեր: Չորանոցներում ծխախոտը դասարկել փոխադրելուց հետո անմիջապես և տերէնները խնամքով՝ ձեռքով հանել կոթունը-կոթունի հետ ու դարսել թելին շարելու վայրը:

3. ԾԽԱԽՈՏԸ ԹԵԼԻՆ ՇԱՐԵԼԸ

Նախքան տերէնները թելին շարելը պետք է տեսակավորել ըստ մեծության (խոշոր, միջակ և մանր)) հասուն-

նացման աստիճանի և առանձնացնել վնասված ու հիվանդոտ տերևները:

Յուրաքանչյուր տեսակը թելին պետք է շարել առանձին: Հողով և ավաղով աղբոտված տերևները նույնպես առանձնացվում են և թելին շարվում առանձին:

Թելին պետք է շարել քաղելուց անմիջապես հետո, մինչև տերևների թառամելը (տամկացումը), թույլ չտալ քաղելուց մինչև շարելը մեկ որից ավելի տևի: Շարելու խտությունը պետք է պահպանել այնպես, վոր չորանալու ժամանակ կամ շատ չչորանա կամ արանքներին կանաչ տերևներ չմնան:

Թելին շարած՝ հողով կամ ավաղով աղբոտված տերևներն անպայման պետք է լվանալ:

Լվանալ հոսող ջրում, իսկ յեթե հոսող ջուր չկա, լվանալ վորևե տմանի մեջ՝ ջուրը պարբերաբար փոխելով:

Լվացված շարանները չորացվում են չորանոցի շրջանակների վրա՝ նոսր կախված, ստվերոտ տեղում և ապա, տերևները չորանալուց հետո, չորացվում են արեգակի տակ կամ կրակե չորանոցում:

Առաջին և լերկորդ քաղերը պետք է շարել ավելի խիտ, քան մնացած քաղերը:

Ծխախոտի բերքահավաքի և շարելու աշխատանքների արտադրողականությունը խոշոր չափով կարելի է բարձրացնել, կիրառելով ընկեր Գարեգին Բոստանջյանի աշխատանքի մեթոդները

Տե՛ս 1935 թ. Դյուզնթաթի հրատարակած «Բոստանջյանը թելում է» գրքույկը:

4. ՏԱՄԿԱՅՈՒՄԸ

Ճամկացումը պետք է կատարել թելին շարելուց հետո, առք յեղանակներին՝ շրջանակների վրա, իսկ ցուրտ որերը՝ գետնի վրա, կոթերը վերե պահելով: Ճամկացումը կույտերում, առանց թելին շարելու հանձնարարելի չե:

Չորանոցի շրջանակների վրա տամկացումը կատարելու դեպքում շրջանակները շարաններով 2—3 ժամով չորանոցից դժերի վրա դուրս են բերում արեգակի տակ, ծխախոտը տաքացնելու համար, վորից հետո շրջանակները նորից տեղափոխում են չորանոց, վորտեղ դասավորում են իրար մոտ, խիտ զրուխամբ և այդպես թողնում մինչև տամկացման վերջը:

Չոր և քամի յեղանակներին տամկացումը հաջող անցկացնելու համար անհրաժեշտ է ծայրերի շրջանակները ծածկել վորևե ծածկոցով, վորպեսզի խոնավության գոյորշիացումը պակասի, վորով ավելի բարենպաստ պայմաներ են ստեղծվում տամկացման համար:

Ծխախոտը տամկացնելուց առաջ գետնի վրա նախորդ պետք է փռել ծղոտ, խսիր կամ բրեզենտ, իսկ դարսված շարանների հաստությունը 1—2 շարանից ավելի չպետք է լինի:

Ճամկացման ժամանակաշրջանը կախված է ծխախոտի քաղից, հասունացման շրջանից և յեղանակների գրությունից:

Ճամկացման ժամանակամիջոցը տևում է 1—3 որից վոչ ավելի:

Արագ և յեռանդուն տամկացման շրջանում և՛ ջերմությունն է բարձր լինում, և՛ փչանալու փտանգ է լինում,

ուստի շարանները պետք է զգուշությամբ շուռ առալ,
վոր ջերմաստիճանն իջնի:

Տամկացումը համարվում է ավարտված, յեթե տերե-
նները գառնում են զեղնագուլն, վորից հետո ծխախոտը
պետք է չորացնել արևի տակ կամ կրակի չորացնում:

5. ՉՈՐԱՆՈՅՈՒՄԸ

Չորանոցի վայրը պետք է պաշտպանված լինի քա-
միներից, իսկ գծերի արանքների տարածույթունը մոլա-
խոտերից զերծ պետք է լինեն, տամկացած շարանները
հատուկ զգուշությամբ հարկավոր է կախել չորանոցի
ըջանակների վրա:

Շրջանակների շարաններից գետին ընկած տերե-
նները խնամքով պետք է հավաքել և չորացնել: Գիշերները՝
քամի և անձրևային յեղանակներին ծխախոտը չրջա-
նակներով չպետք է թողնել դրսում, բացօթյա, այլ ան-
պայման պետք է տեղափոխել չորանոցի ներսը:

Չորանոցի չրջանակներին չորացած ծխախոտը պետք
է հավաքել և հավանգի վերածել, միայն տերևները լրիվ
չորանալուց հետո:

Շրջանակներից ծխախոտի շարանները պետք է հա-
վաքել առավոտները, յերբ վորոշ խոնավութուն ունեն,
և հավանգ կապելիս չեն փշրվում:

Չորացած ծխախոտի վորակը պահպանելու նպատա-
կով, չորանոցի առաստաղի հողմային մասերում կախել
«Դիպսար» և «Սաշլամա» քաղերի հավանգները, իսկ մեջ
տեղում՝ մնացած քաղերինը («Անաջ» «Տորուկ» և այլն):

Հավանգները կախել խնամքով և խիտ, վորպեսզի
անբարենպաստ յեղանակներից չվնասվեն:

Այն շենքերը, վորտեղ չորացած ծխախոտն պահվում,
պետք է լավ պաշտպանված լինեն քամիներից, մառախուղ-
ներից, անձրևներից և այլն:

Փչացումներից խուսափելու նպատակով՝ ծխախոտի
չոր հավանգները պարբերաբար պետք է ստուգվեն և
խոնավ, թույց հավանգներ հայտաբերելիս առանձնացվեն
ու չորացվեն արևի տակ կամ կրակի չորանոցում:

IX. ՊԱՅԳԱՐ ԾԽԱԽՈՏԻ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐԻ ՈՒ ՎՆԱՍՍՏՈՒՆԵՐԻ ԴԵՄ

1. ՍԱԾԻԼԱՆՈՅՆԵՐՈՒՄ

Սածիլների հիվանդությունը կանխելու համար ան-
հրաժեշտ է 10 որը մեկ անգամ բորդոյան հեղուկ սրահել՝
առաջին անգամ կես տոկոսյա, իսկ հետագայում՝ մեկ
տոկոսյա:

Սրսկումները պետք է կատարվեն վաղ առավոտյան
կամ յերեկոյան: Սրսկումներից հետո սածիլանոցը չպետք է
ջրել մինչև բորդոյան հեղուկի չորանալը և տերեկներին
կպչելը:

Բորդոյան հեղուկը պատրասել հետևյալ կերպ՝
ա) կես տոկոսյա հեղուկ՝ մեկ դոլ ջրին (12 լիտր) վերցնել
60 գրամ պղնձարջասպ և 60 գրամ չհանգցված լավորակ
կիր: Պղնձարջասպը նախքան լուծելը պետք է փոշիաց-
նել և լուծել փայտե կամ կավե ամանի մեջ. թիթեղե
կամ մետաղե ամանի մեջ չպետք է լուծել:

բ) մեկ տոկոսյա հեղուկ՝ մեկ դոլ և 12 լիտր լուծել
120 գրամ պղնձարջասպ և նույն քանակությամբ լավո-
րակ կիր:

գ) յերեք տոկոսյա հեղուղի՝ մեկ դույլ ջրում լուծել 360 գրամ պղնձարջասպ և նույն քանակությամբ լավորակ կիր:

Սածիլանոցում հիվանդություններ յերևալու դեպքում հիվանդությունների ոջախները վոչնչացնելու նպատակով հիվանդացած տեղերը պղնձարջասպի 30%-յա հեղուկ շաղ տալ: Այդ լուծույթն այնպես պետք է շաղ տալ վարակված տեղերը, վոր առողջ սածիլների վրա չթափվի:

Սածիլանոցի վտանգավոր վնասատուներից մեկն իշախառանչն է (արշուկը):

Սածիլանոցում իշխառանչի դեմ պայքարը պետք է սկսել վաղ գարնան, մինչև ծխախոտի սերմերի ցանքը: Ցանքից առաջ պատրաստի ջերմոցների կամ մարգերի մեջ մանր գնդակիկների ձևով (մեծ սիսեռի չափով) թունավորված գրավչանյութ պետք է շաղ տալ և 1—2 ան խորությամբ ծածկել: Հետագայում իշախառանչ յերևալու դեպքում կրկնել գրավչանյութերի նույն ձևի շաղ տալը:

Գրավչանյութերը պատրաստում են սպիտակ մկնդեղից, կամ փարիզյան կանաչից, խառնելով մանրացրած յեզիպտացորենի, գարու, կամ քուսպի հետ:

Յեզիպտացորենից և գարուց գրավչանյութ պատրաստում են հետևյալ ձևով. յեզիպտացորենը կամ գարին ջրի մեջ այնքան են յեփում, մինչև փափկում է, վորից հետո ջուրը թափում են, հատիկները տրորում—իրար են խառնում և անմիջապես ավելացնում սպիտակ մկնդեղ կամ փարիզյան կանաչ, հետևյալ հարաբերությամբ. 10 կիլոգրամ յեզիպտացորենին կամ գարուն (քանակը հաշվվում է մինչև յեփելը՝ չոր վիճակում) մաս-մաս խառնում են 500 գրամ մկնդեղ կամ 800—900 գրամ փարիզյան կա-

նաչ, վորից հետո պատրաստում են մանր գնդակիկներ: Քուսպից պատրաստում են հետևյալ կերպ. պահանջված չափով քուսպը ջրի մեջ յեփում են, փափկանալուց հետո ջուրը թափում, քուսպը տրորում են ու ամբողջ մասսան լավ խառնում իրար և այդ ժամանակ մաս-մաս ավելացնում փարիզյան կանաչ կամ Ֆտորական նստր, հետեվյալ հարաբերությամբ. 10 կիլոգրամ քուսպին վերցնում են մեկ կիլոգրամ փարիզյան կանաչ կամ Ֆտորական նստր:

Մեկ կիլոգրամ գրավչանյութը բավականացնում է 150—200 ք. մետր սածիլանոց թունավորելու:

Գրավչանյութի համար գործադրվող թույնները վտանգավոր են մարդու, անասունների ու թռչունների համար, ուստի նրանց հետ պետք է վերաբերվել չափազանց զգուշ և գրավչանյութերի ավելցուկները թաղել հողի մեջ:

2. Գ Ա Շ Տ Ո Ւ Մ

Այն դաշտերը, վորտեղ իշախառանչ կամ ագրոտիսի թրթուր են նկատվել, սածիլելուց 7—10 որ առաջ թունավոր գրավչանյութ պետք է շաղ տալ:

Մասայական ձևով կարագրինի թրթուր յերեվալու դեպքում պարտադիր կարգով պետք է կազմակերպել ձեռքով հավաքելու գործ:

Ծխախոտի դաշտում ճրագախոտ յերեվալու դեպքում անմիջապես պետք է արմատներով հանել և այրել (չթողնել մինչև սերմերի հասնելը):

Ծխախոտի լվիճի դեմ պայքարելու նպատակով վնասված դաշտերի ջրելը պետք է պակսեցնել և, բացի այդ, մեկ հեկտար տարածության համար պետք է վերցնել 15 կգ սապոն, լուծել 50 դույլ ջրի մեջ և սրսկել:

Այն հողամասերը, վորտեղ ծխախոտը վարակված է «Տրիպտոլ», 2—3 անգամ ինսեկտիցիանի լուծույթ պետք է սրսկել:

Լուծույթը պատրաստում են հետևյալ կերպ. 10 լիտր ջրում լուծում են 50 գրամ սապոն և 25 գրամ «ինսեկտեցինա»:

Ծի հեկտարին մի անգամ սրսկելու համար 1500-ից 2000 լիտր լուծույթ է գործադրվում:

Սրսկումը կարելի չէ կատարել որվա բոլոր ժամերին:

Ծխախոտի տերևների բակտերիալ չեչոտության (ոչաբուխայի) դեմ դաշտում հետևյալ կերպ է պայքար մղվում.

1. Բերքահավաքից հետո ցողունները պետք է հավաքել և տվյալ հողամասը խոր վարել, վորովհետև դաշտում մեծ թվով բակտերիալ չեչոտության (ոչաբուխայի) վարակի մնացորդներ են պահպանվում:

2. Ծխախոտի չորանոցներում յեղած աղբն ու տերևների մնացորդն անմիջապես պետք է հավաքել մի տեղ և այրել, չպետք է թույլ տալ կուտակվելու, վորովհետև քամու կամ փոսքի հետ վարակված բույսերի փոշին տարածվելով՝ հիվանդություն տարածող բակտերիաները կարող են ընկնել դաշտերը:

3. Բույսերի աճման առաջին շրջանում անհրաժեշտ է վարակված հիվանդ բույսերը հանել և այրել, իսկ ավելի մեծ բույսերից պետք է հիվանդ տերևները քաղել և հեռացնել դաշտից ու նույնպես փոչնչացնել:

Այնուհետև վարակված դաշտերը սրսկել բորդոյան հեղուկ՝ սրսկման տարածության մեջ ընդգրկելով նաև վորոշ չափով առողջ բույսերի տարածություն:

4. Խոնավ յեղանակին կամ անձրևների, ցողի ժամանակ ծխախոտի վարակված դաշտի ինամքի աշխատանքներ

(քաղհան, ծաղկատում, բջատում, տերևների քաղ և այլն) չպետք է կատարել, վորովհետև հիվանդ բույսերի բակտերիաները հաղուստի հետ հեշտ կերպով տարածվում են դաշտի զանազան կողմերը և մեկ դաշտից մյուսը: Դաշտի ինամքը պետք է սկսել առաջին հերթին առողջ հողամասերից ու հետո անցնել վարակված հողամասերը:

ԲԵՐՔԻ ՀԵՏԱԳԱՎԵՐԱՄՇԱԿՈՒՄԸ

Ծխախոտը նախքան հակ կապելը պետք է դասավորել ըստ բուսարանական տեսակի, քաղի, տերևների գույնի և մեծության:

Հիվանդոտ և մեխանիկական վնասվածքներ ունեցող տերևները պետք է առանձացնել:

Ծխախոտը հակերի մեջ պետք է դասավորել խնամքով, տերևների կոթունները դեպի դուրս, ափսոս, վոր կոթունները դարձված լինեն միմյանց վրա, և հակերը յերևան առանց բացելու:

Ծխախոտի փնջերը, «ստուր» և շարանները հակերում պետք է դասավորել յերկու շարք (իբար դիմաց): Ընդվերում մեկ շարքի տերևների ծայրերը պետք է ծածկեն մյուս հակառակ շարքի տերևների ծայրերը վոչ պակաս մեկ յերրորդ և վոչ ավելի կես մասից:

Հակավորման ժամանակ ծխախոտի ուժեղ մասերում չի թույլատրվում:

Յուրաքանչյուր հակ պետք է պարունակի մեկ բուսանիկական տեսակի, մեկ տեսակի մշակման (ջրովի կամ անջրգի), մեկ տեսակի չորացման (կրակի կամ արեգակի), մեկ քաղի, մեկ ապրանքային տեսակի և միատեսակ գույնի ծխախոտ:

Ծխախոտի նախնական մշակության և այլ աշխատանքների նկատմամբ պետք է խիստ առաջնորդվել գոյություն ունեցող ստանդարտով:

Գառ. Խմբ. Գր. Աղամայուն

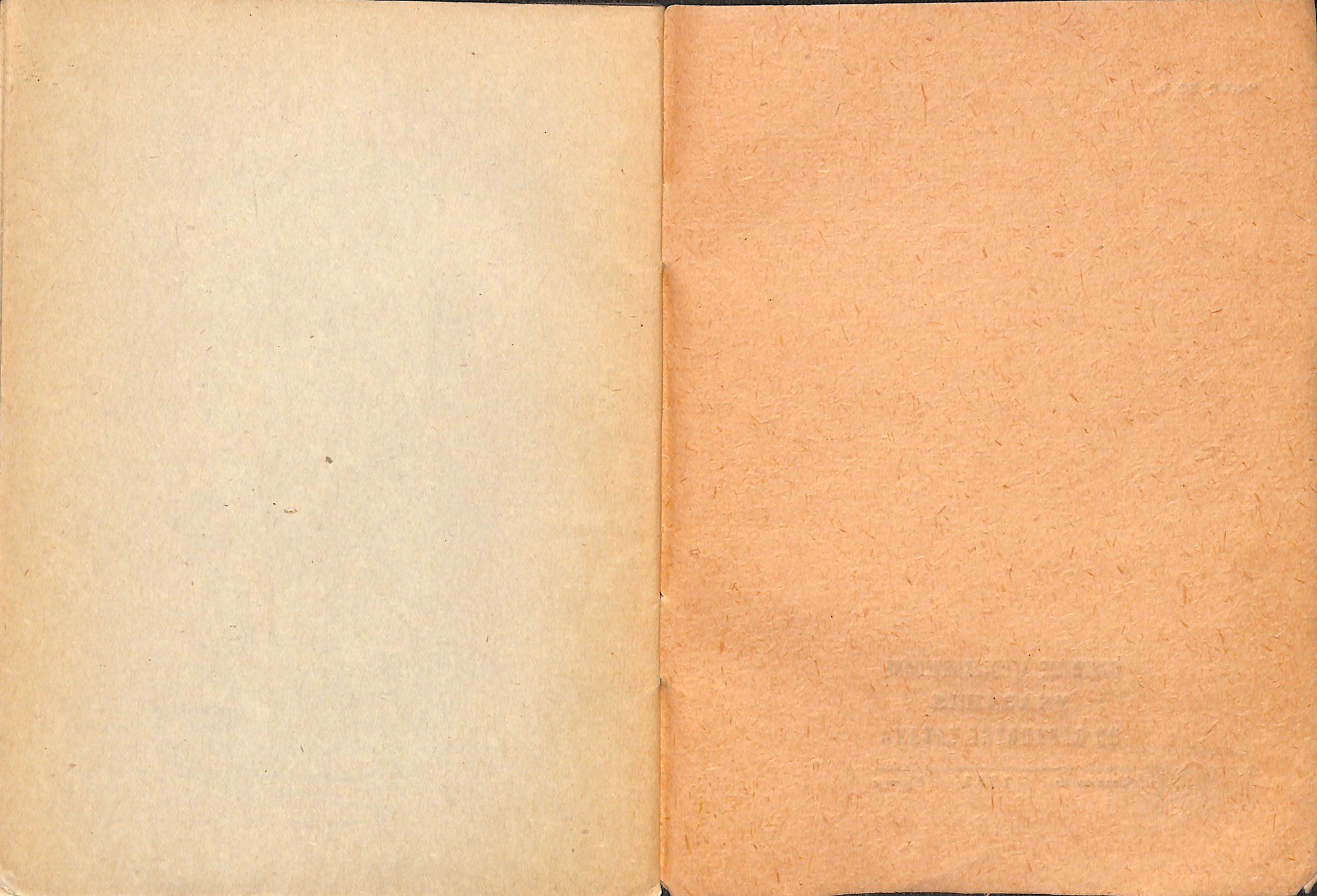
Պրբազրի՛ճ Գար Հաղորյան

Գլաճ. լիազոր 1145, Հրատարակ. 4, պատճիւր 83, ախրաճ 1500.

Հանձնճաճ և աբաաղըրըճյան 25 հունվարի 1937 թ.

Սաորաղըրճաճ և աղաղըրըր 11 փետրվարի 1937 թ.

Գրաղըրաճի աղաղըրան, Յերևան, Նալըանդյան 11

14092

7562 20 4.

**ОСНОВНЫЕ АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ
УКАЗАНИЯ
ПО ОБРАБОТКЕ ТАБАКА**

Сельхозгиз 1937 Ереван

«Ազգային գրադարան»

NL0282433

75

18366

91-62 20 4.

**ОСНОВНЫЕ АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ
УКАЗАНИЯ
ПО ОБРАБОТКЕ ТАБАКА**

Сельхозгиз

1937

Ереван